

Svenska kaffeförbud

Återutgivning av text från 1880

**En gratis e-bok från
e-boksforlaget.se**

Svenska kaffeförbud
- Återutgivning
av text från 1880

av John August Runström

Redaktör: Josef Robertsson

Copyright © 2016 Mikael Jägerbrand
Virvelvind Förlag, Lysekil
Mer info: www.e-boksforlaget.se

Förord

I den här e-boken får du läsa om hur svenska staten i flera decennier försökte förbjuda svenskarna från att dricka kaffe.

Du får läsa om de diplomatiska bråk förbuden orsakade, folkets protester och hur de högre klasserna ordnade kaffedrickande i smyg.

Den här texten publicerades 1880 i den svenska tidskriften "Svea Folk-kalender 1881". Författare är journalisten John August Runström (1852–1906).

Den här e-boken publicerades på sajten e-boksforlaget.se i mars 2016. Du får gärna länka till den här e-boken eller skicka vidare e-boken till vänner och bekanta. Du får till och med ladda ner den och sprida den vidare på din egen sajt eller blogg – men då kan vi inte göra eventuella ändringar, rättelser eller kompletteringar.

Eftersom den här texten skrevs på 1800-talet så innehåller den mått, ord och personer som inte är så bekanta i dag. Därför har vi kompletterat originaltexten med en kortfattad ordlista.

Skildring av svenska kaffeförbud

Den här texten publicerades ursprungligen år 1880 i boken "Läsning i hemmet för hvar dag i året. Illustrerad svensk familjebok utgifven af Herm. Hofberg" med titeln "Kaffeförbudet". Texten publicerades under signaturen "R." (1852–1906).

Sedan århundraden tillbaka hafva de maktegende tid efter annan genom lagar och förordningar sökt motarbeta det förment onda, som kallas lyx och yppighet. Gustaf I, Erik XIV, men i synnerhet Johan III reglementerade grundligt öfver enskildes rättigheter och skyldigheter i afseende på kläder och lefnadssätt. Under de följande konungarna hade presterna mycket att skaffa med öfverflödet, men regenterna sjelfve tyckas ej synnerligen hafva blandat sig i dessa angelägenheter. Så mycket frikostigare voro ofrihetstidens ledande män på lagstadganden i denna väg.

År 1766 utkom en mycket märkvärdig konglig förordning mot yppighet och öfverflöd. I densamma förbjöds bruk af kaffe, chokolad, arrak, punsch, bischoff samt tobaksrökande för hvar

och en, som ej fyllt tjuguet år; men efter denna ålder kunde den, som så ville, få tillåtelse att begagna tobak mot en viss konsumtionsavgift. Släp på fruntimmerskjortlar och garneringar af annat tyg än klädningens, bestraffades, utom med böter, så att den felande förklarades ovärdig att sedermera bära sidentyg. Samma ansvar drabbade dem, som visade sig i styfkjortlar annat än vid hofvet. En mängd spetsar, tygsorter och husgerådspersedlar räknades till öfverflödsvvaror, äfvenså hästar och vagn för alla, som voro under tretio år, ett stadgande, som nästan tvang den som var berättigad att åka, att, innan han steg i vagnen, förse sig med prestbetyg.

Genom svårigheten, att öfvervaka efterlefnaden af så orimliga föreskrifter, handhades förordningen redan från början lamt och hade nästan fallit i förgätenhet, när förmyndareregeringen 1794 öfverraskade allmänheten med en förordning, särskildt riktad mot bruket af kaffe. Förbudet, som skulle träda i kraft den 1 aug. s. å., mottogs med »blandade känslor» och gaf anledning till en hop sorglustiga demonstrationer. Vid Djurgårdsbrunn, nära Stockholm, samlades d. 31 juli ett sällskap, som vid ett välförsedt kaffebord tog farväl af den älskade drycken, der vid skalden Carl Isr. Hallman höll en parentation öfver »Coffea» (kaffegudinnan). I Upsala lära några rolighetsmakare hopsamlat stadens alla kaffepannor och fört dem i procession till torget, der de högtidligen krossades o. s. v. Från ett håll rönt förbudet ett afgjort motstånd, nämligen från de i Stockholm varande främmande sändebuden. Desse skrattade åt tillställningen och

förklarade att de skulle dricka kaffe både hemma och på klubben, der herrarne af den högre societeten den tiden sammanträffade. En liflig och skarp notvexling uppstod, utan att hvarken regeringen kunde förmås att återkalla sitt förbud, eller diplomaterna att ställa sig detsamma till efterrättelse.

Under tiden pågingo visitationer i enskildes hus och de många beslag, som gjordes, visade huru svårt man hade att skilja sig från den kärblifna kaffedrycken. Om man får tro historien, var icke en gång hertigen-regentens egen omgifning fri från lagöfverträdelse i denna väg. En dag – så berättas det – hade hertigens gemål, Hedvig Elisabet Charlotta, aflägsnat sig strax efter diner'n, under uppgift att hon lede af hufvudvärk, men hoppades kunna komma tillbaka sedan hon hvilat sig. Efter en stund hördes ett skrik från hertiginnans våning, beledsagadt af en hunds tjutande. Hertigarne Carl och Fredrik Adolf skyndade till stället; men dörren var reglad inifrån och öppnades först på hertig Carls upprepade befallning. Vid de båda herrarnes inträde i rummet möttes de af en stark kaffelukt. De innevarande fruntimren syntes ytterst bestörta och hertiginnans knähund jemrade sig högt. Efter åtskilliga undanflygter måste hertiginnan bekänna, att hon i all tysthet ställt till med ett litet kafferep för sig och sina hofdamer. Azor, hertiginnans favorithund, som var van att bli undfägnad med socker, hade hoppat upp i öfverhofmästarinnans knä, medan hon var inbegripen i ett samtal med prinsessan Lovisa Albertina. I förskräckelsen reste hofmästarinnan sig upp, men stötte i hastigheten omkull kaffekokaren,

hvars sjudheta innehåll skållade hunden och öfversköljde det bonade golfvet. Hertigen var ytterligt uppretad öfver sin gemåls oförsigtighet, men lät slutligen blidka sig. Dock förklarade han, att lagen skulle utan skonsamhet tillämpas äfven här, om förseelsen upprepades.

År 1817 utkom det sista förbudet rörande kaffe, men hvilket denna gång ej sträckte sig längre än till dess försäljning på allmänna ställen. Förordningen upphäfdes 1822 och sedan dess har kaffet varit lemnadt i fred, såsom man må hoppas, för alltid.

Kaffeebeslaget. Efter en tafla af P. Nordqvist.

Viktiga ord och personer

Bischoff.

En dryck som var populär på 1800-talet som bål. En blandning av rödvin, socker, vatten och pomerans.

Erik XIV.

[1533–1577] Svensk kung mellan 1560–1568. Var son till Gustav Vasa och avsattes sedan brodern Johan III gjort uppror. Förgiftades med arsenik efter nio års fångenskap.

Hertig Fredrik Adolf.

[1750–1803] Svensk prins, fältmarskalk och hertig av Östergötland. Var lillebror till svenske kungen Gustav III.

Gustaf I.

[1496–1560] Gustav Vasa var kung av Sverige från 1523 till sin död 1560. Gustav Vasa är en av de mest inflytelserika kungarna i svensk historia. Gustav införde arvsmonarkin i Sverige och reformerade kyrkan. Många menar att Vasa skapade den moderna svenska nationalstaten.

Hallman, Carl Israel.

[1732–1800] Svensk skald. Anses av många vara en av sin

tids främsta poeter och författare. Är framför allt känd för sina många pjäser och dramatiska stycken, bland annat "Tillfälle gör tjuften" och "Casper och Dorothea".

Hedvig Elisabet Charlotta av Holstein-Gottorp.

[1759–1818] Svensk hertiginna och drottning av Sverige 1809–1818 samt drottning av Norge 1814–1818. Var gift med kung Karl XIII. Är i dag mest känd för sin dagbok om livet vid hovet som publicerades i början av 1900-talet.

Johan III.

[1537–1592] Svensk kung från 1568 till sin död 1592. Var son till Gustav Vasa samt far till Polens kung Sigismund. Fängslades av sin bror, kung Erik XIV, och tillbringade flera år i husarrest i Gripsholms slott. Tog makten genom ett uppror och lät senare avrätta sin bror.

Hertig Carl.

[1748–1818] Hertig av Södermanland samt svensk och norsk kung från 1809 till sin död 1818. Regerade i Sverige under namnet Karl XIII och i Norge under namnet Karl II. Var bror till Gustaf III och har ibland anklagats för att ha varit delaktig i mordet på brodern. Karl XIII var den siste svenske regenten från den Holstein-Gottorpska ätten.

R.

[1852–1906] Pseudonym för svenske journalisten John August Runström. Runström var en mycket produktiv journalist som framför allt skrev om litteratur och teater. Skrev ofta

under olika signaturer, bland annat "R."

Fler böcker från E-boksforlaget.se

Här är några flera e-böcker från E-boksforlaget.se

Alla titlarna går att hitta hos de flesta e-bokhandlare, i iTunes samt på många bibliotek.

På vår sajt hittar du mer information om böckerna samt länkar.

Ett urval av våra e-böcker

001	"Greby gravfält – det vackraste gravfältet i Sverige"	011	"Hällristningar på Kinnekulle" (1892)
002	"222 galna fakta om filmstjärnor och kändisar"	012	"Forn tidens perioder" (1892)
003	"99 galna fakta du inte visste om bad"	013	"Skäggets historia" (1893)
004	"Hollyhotell – triviaboken om kändisar på hotell"	014	"Midvinterns solfest" (1894)
005	"Sølgudens yxa och Tors hammare" (1899)	015	"Hur gamla är hällristningarna?" (1869)
006	"Svenska djur i folktron" (1898)	016	"Bohusläns bygdeborgar" (1909)
007	"Galna väderrubriker – 155 exempel från kvällstidningarna"	017	"Bohuslänska hällristningar" (1879)
008	"Feniciska kolonier i Skandinavien" (1875)	018	"Kattens kulturhistoria" (1882)
009	"Galna rockstjärnor – 199 otroliga fakta från pop- och rockvärlden"	019	"Ett besök i Venedig år 1878"
010	"250 galna fakta om fotbolls-VM"	020	"Strandgatan i Visby år 1879"
		021	"Märkliga orter i Sverige" (1883)
		022	"Resa på Dalslands kanal år 1877"
		023	"Nyköpings slott" (1877)
		024	"Djurens sömn" (1889)
		025	"Katten i forntida Egypten" (1889)
		026	"Ett besök i Marstrand år 1882"
		027	"Runlejonet i Venedig" (1871)

028	"Dryckenskapens faror" (1894)	054	"Förbindelse mellan Skandina-
vien och vestra Europa före Kristi
födelse" (1889)
029	"Min resa i Blekinge och Kalmar
år 1854"	055	"Vadstena slott" (1875)
030	"En utflykt på Mälaren år 1871"	056	"Skildring av Island" (1870)
031	"Kelternas historia" (1883)	057	"Husaby kyrka" (1899)
032	"Jack Uppsprättaren – Världens
första bok om seriemördaren Jack
the Ripper" (1889)	058	"Besök på Gripsholms slott år
1895"
033	"Svear och götar under folkvan-
dringstiden" (1905)	059	"Hällristningarna i Järrestad"
(1881)
034	"Ett dygn på månen år 1870"	060	"Ett besök i Rom år 1870"
035	"Blomsterspråket" (1888)	061	"Orkidéernas historia" (1894)
036	"Vikingatidens Lund och Birka"
(1909)	062	"Besök på Helgoland år 1874"
037	"Fynden i Troja" (1878)	063	"Nyaste och tillförlitligaste Dröm-
boken" (1918)
038	"Skildring af Vestergötland år
1882"	064	"1870-talets bästa tips för frisy-
r och utseende"
039	"Kalmar slotts historia" (1880)	065	"Nordens fartyg från hednatiden"
(1872)
040	"Ett besök i Södertälje år 1881"	066	"Guide till Uppsala år 1875"
041	"En färd på Donau år 1882"	067	"Skildring av Blekinge år 1882"
042	"Ringmuren i Visby" (1874)	068	"Kyrkoruinen S:t Katarina i Visby"
(1877)
043	"Skildring av Värmland år 1882"	069	"Anmärkningar rörande figurteck-
ningar från forntiden" (1842)
044	"Julen på 1870-talet – Skildrin-
gar och illustrationer i svenska
tidskrifter "	070	"Skildring av Bohuslän år 1882"
045	"Om julens härkomst" (1899)	071	"Gripsholms slott" (1877)
046	"Jomsvikingarnas saga" (1888)	072	"Skildring av Dalsland år 1882"
047	"Julen i Skåne på 1820-talet"	073	"Skildring av Närke år 1882"
048	"Fredrikstens fästning och
Karl XII" (1879)	074	"Skildring av Öland år 1882"
049	"Skildring av Göteborg år 1882"	075	"Lyxens historia" (1870)
050	"Skildring av Halland år 1882"	076	"Skildring av Stockholm år 1882"
051	"Skånska fornminnen" (1853)	077	"Sveriges 33 mest sevärda
vikingaplatser"
052	"Norrköpings historia" (1871)	078	"Skildring av Västmanland år
1882"
053	"Ett besök i Waxholm år 1870"		

079	"Skildring av Härjedalen år 1882"	102	"Ölands fornminnen" (1874)
080	"Ett besök i Strängnäs år 1874"	103	"Sigtunas tidiga historia" (1872)
081	"Ett besök i Visby år 1906"	104	"Tors hammare" (1872)
082	"Skildring av Gästrikland år 1882"	105	"Skildring av Dalälven år 1876"
083	"Skildring av Jämtland år 1882"	106	"Helgeandskyrkan i Visby" (1878)
084	"Gaffelns historia" (1889)	107	"Hällristningarnas ålder" (1869)
085	"Hervars och Hedreks saga" (1888)	108	"Fyndet av vikingaskeppet i Gokstad år 1880"
086	"Gråfkistor af klufna och urhålkade stockar" (1894)	109	"Sherlock Holmes: »Gloria Scott»"
087	"Bohus fästning" (1869)	110	"Sherlock Holmes: Beryllkronan"
088	"En resa på Rhen år 1866"	111	"Sherlock Holmes: De fem apelsinkärnorna"
089	"Skildring av Gotland år 1882"	112	"Sherlock Holmes: De rödhårigas förening"
090	"Falu grufvas historia" (1864)	113	"Sherlock Holmes: Den avhuggna tummen"
091	"Den svenske solguden och den svenske Tyr" (1906)	114	"Sherlock Holmes: Den blå karbunkeln"
092	"Rundtur i södra Frankrike år 1880"	115	"Sherlock Holmes: Den försvunna brudgummen"
093	"Sveriges hundraser" (1880)	116	"Sherlock Holmes: Den försvunna kapplöpningshästen"
094	"Sagan om Ragnar Lodbrok och hans söner" (1880)	117	"Sherlock Holmes: Blodbokarna."
095	"Borgholms slottsruin" (1878)	118	"Sherlock Holmes: Det spräckliga bandet. "
096	"Vårt solsystem" (1878)	119	"Sherlock Holmes: Den grekiske tolken"
097	"Carl Larssons Uppsala-tempel" (1908)	120	"Sherlock Holmes: Musgraves ritual"
098	"Sverige och vikingafärderna västerut" (1924)	121	"Sherlock Holmes: Det gula ansiktet"
099	"Ett besök på Djurgården sommaren 1868"	122	"Sherlock Holmes: Det hemlighetsfulla mordet vid skogssjön"
100	"Hilmas Alaska" Resguide till guldgräverskans trädgård av cement.	123	"Sherlock Holmes: Den hemlighetsfulle patienten"
101	"Skildring av Ångermanland 1882"	124	"Sherlock Holmes: Börmäklarens biträde"

125	"Sherlock Holmes: En skandal i Böhmen"	146	"SVT-skandaler 1. Den otroliga historien: Så blev "På spåret" filmerna olagliga"
126	"Sherlock Holmes: Krymplingen"		
127	"Sherlock Holmes: Lorden och hans rika amerikanska brud"	147	"Fyra skadade är mindre än fem döda – 444 tjuvlyssnade citat på en kvällstidning"
128	"Sherlock Holmes: Mordet i Reigate"	148	"Sherlock Holmes: En studie i rött"
129	"Sherlock Holmes: Tiggaren med den kluvna läppen"	149	"Forn tidens sjörövare i Medelhavet" (1870)
130	"Skildring av Södermanland år 1882"	150	"33 Viking places to visit in Sweden – guidebook to ruins and museum"
131	"Våra fornminnen – vad de lära oss" (1916)		
132	"Kanalbyggen på planeten Mars" (1888)		
133	"Ett besök i Ystad år 1872"		
134	"Petras helgedomar" (1921)		
135	"Ett besök i Boxholm år 1885"		
136	"Resor med luftballong år 1873"		
137	"Ett fartyg från vikingatiden – fyndet av Tuneskeppet 1867"		
138	"Skildring av Östergötland år 1882"		
139	"Ännu fler galna rockstjärnor – 200 otroliga fakta från pop- och rockvärlden"		
140	"Sveriges fasta fornlämningar från hednatiden" (1901)		
141	"Förstörda fornminnen i Bohuslän år 1924"		
142	"Guide till biskötsel" (1885)		
143	"Ett besök i Roms katakomber år 1870"		
144	"Skildring av Riseberga klosterruin" (1874)		
145	"Citatboken. 222 kändisar om sin ålder och om att bli gamla"		